

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.15, november 2019

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Steen Tullberg

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til

“Til Læseren”

ved Kim Steen Ravn

Indhold

- 1 Anledning
- 2 “Til Læseren”
- 3 Efterliv
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

“Til Læseren” er Grundtvigs svar på Rasmus Rasks udførlige anmeldelse i *Dansk Litteratur-Tidende for 1816*, nr. 30 af første hæfte af *Danne-Virke*, bind 1, der udkom i juli 1816. Rask glæder sig indledningsvis over de mange digtere, der kappes om at berige den danske litteratur, og over de lærde, der søger at forklare det danske sprog og den danske historie (Rask 1816, s. [467]). Skønt første hæfte af *Danne-Virke* også indeholder lyrik, hører Grundtvig ifølge Rask til gruppen af lærde (s. [467]).

Af samme grund opholder Rask sig især ved de to artikler “Om dansk Poesie, Sprog og Historie” og “Udtog af den gamle danske Riimkrønike”. I forhold til den første artikel kalder han Grundtvigs påstand om det danske sprogs originalitet og den særlige danske poesi for “en patriotisk Overdrivelse”. Rask havde hellere ønsket at se denne “i Poesi eller slet ikke ytret”, da påstanden strider mod den beskedenhed, som han finder særlig dansk (Rask 1816, s. 470). Ifølge Rask er dansk en blanding af islandsk, tysk og engelsk, og det særlige ved det danske sprog er ikke dets udspring, men dets udformning. Derfor er han også forbeholden over for Grundtvigs overdrevne brug af “ramislandske saavel som ramtyske Udtryk og Vendinger i Stilen”, ligesom han advarer mod hans forkærlighed for “Almueord og Landskabsord [dialektord]” (s. 471).

Forkærligheden for disse vil betyde en adskillelse af dansk og norsk litteratur, som der ikke gives sproghistorisk belæg for. De to sprog har siden tidernes morgen været det samme, og begge har de deres udspring af islandsk (s. 472). Rask kalder Grundtvigs forestilling om dansk som et rent og utvungent sprog for overdreven og intetsigende (s. 473). I forhold til Grundtvigs "Udtog af den gamle danske Riimkrønike" er Rimkrøniken ifølge Rask netop det håndgribelige bevis på det danske sprogs islandske udspring (s. 474). Med udgangspunkt i Grundtvigs artikel viser han gennem eksempler, hvordan dansk stammer fra islandsk, og hvordan mange af Grundtvigs særprægede vendinger kan føres tilbage til netop islandsk (s. 475-478).

Grundtvigs artikel "Om Scriptores Rerum Danicarum medii ævi" i *Danne-Virke* handler om historikerne Jacob Langebeks og P.F. Suhms udgave af latinske kilder til middelalderens historie i Danmark. Udgaven havde titlen *Scriptores Rerum Danicarum Medii Ævi* (da. Danmarks middelalderlige historieskrivere). Rask kalder Grundtvigs dom over Suhm hård og unuanceret (Rask 1816, s. 473). Suhms indsats til gavn for både videnskab og fædreland fortjener anerkendelse, og det samme gælder for den ambitiøse udgivelsesplan, ni bind i alt, af de latinske kilder (s. 473 f.). Rasks anmeldelse, der ligger til grund for Grundtvigs artikel, kan læses [her](#).

2 "Til Læseren"

Grundtvigs svar til Rask er nøgternt og præget af respekt for anmelderen. Gustav Albeck skriver, at svaret "udmærker sig ved sin korthed – ingen stilistiske finesser, men en saglig og rolig fremstilling" (jf. indholdsregesten til fasc. 182.7 i *Registranten*, bind VII). Grundtvig indleder sit svar med at kalde det en "Lykke at have en Recensent, som har nogen Forstand paa hvad han vil bedømme" (Grundtvig 1816, s. 297). At Rask er kritisk, giver ingen skår i glæden. Kritikken tilskriver Grundtvig en naturlig følge "af den Tone man er blevet saa vant til at høre, hvor der tales om og til mig" (s. 298).

Grundtvig fejrer i et kort afsnit kritikken af de poetiske bidrag til *Danne-Virkes* første hæfte ("Danne-Virke" og "Afbrudte Strøtanker ved Brevet til Vali-Magni") til side. Det gør han med en bemærkning om, at kun en digter er i stand til at bedømme et digt. Det hjælper end ikke, om man er den klogeste og mest lærde mand (s. 298).

Grundtvig bruger otte ud af 11 sider i "Til Læseren" på at imødegå Rasks påstand om, at dansk udspringer fra islandsk. Rask har i sin anmeldelse bragt eksempler på, hvordan mange af de ord, som Grundtvig anser for særligt danske, har deres etymologiske rod i islandsk, tysk eller græsk (Rask 1816, s. [469]). Det samme gælder for Grundtvigs egen sprogbrug i "Udtog af den gamle danske Riimkrønike". Rask viser, hvordan Grundtvigs særprægede vendinger ofte kan føres tilbage til et mere meningsfyldt islandsk (s. 475-478).

Grundtvig vender argumenterne om. Siden det ikke kan bevises, at ordene er indført *fra* f.eks. tysk *til* dansk, da kan de ligeså vel være indført *fra* dansk *til* tysk (Grundtvig 1816, s. 302). Han bruger også Peder Laales ordsprogssamling fra 1300-tallet (trykt første gang i 1506 under titlen *Incipit iustissimus legifer et diuinarū virtutū optimus*

preceptor Petrus laale Danorum lux) som et argument mod Rask. Det lader sig nemlig ikke gøre at oversætte ordsprog, uden de derved mister deres karakter af netop ordsprog (s. 304). Grundtvig konstaterer uden yderligere argumenter, at lydforskydningen fra y til u også beviser, at dansk ikke udspringer af islandsk (s. 303).

3 Efterliv

Både Rasks kritik og Grundtvigs svar bar præg af gensidig respekt. Rask foreslog i foråret 1816, at han og Grundtvig sammen skulle lave en ny udgave af *Sangen om Bjovulf*. Han skulle etablere teksten, mens Grundtvig skulle stå for selve oversættelsen (Rønning 1885, s. 333). Samarbejdet blev imidlertid afbrudt da de var nået til 14. sang i Bjovulf. Grunden var formentlig, at Rask måtte forberede sin syv år lange rejse til Asien, som han påbegyndte 25. oktober 1816 (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 699). Oversættelsen var længe undervejs og udkom i 1820 med titlen *Bjowulfs Drape*.

4 Anvendt litteratur

- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- Rask, Rasmus Kristian (1816) [Anmeldelse af] "Dannevirke, et Tidsskrift af N.F.S. Grundtvig, 1ste Hæfte" i *Dansk Litteratur-Tidende for 1816*, nr. 30, s. [467]-479. København.
- *Registrant over N.F.S. Grundtvigs papirer*, bind 1-30 (1957-1964), udg. Grundtvig-Selskabet af 8. September 1947 & Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. København.
- *Registranten*, se *Registrant over N.F.S. Grundtvigs papirer*.
- Rønning, Frederik (1885) "N.F.S. Grundtvig og den oldengelske litteratur" i *Historisk månedsskrift for folkelig og kirkelig oplysning*, bind 4, udg. P. la Cour mfl., s. 321-366. Odense.